

gudsanknytning.

I en antologi fascineras eller utmanas man ofta mer av någon eller några bidrag. Jag nämner tre som jag finner särskilt värdefulla. Daniel Johanssons lyckade omdirigering av frågor om antropologi som hittills främst diskuterats inom Paulusforskningen till Johannes evangelium och brev. Genomlysningen av samtalet mellan Jesus och Nikodemus (Joh 3:1-15) och Jesus undervisning om vinträdet (Joh 15:1-17) ger prov på god exeges och värdefull analys. Bengt Hägglunds artikel om Luthers antropologi är definitivt värd att återvända till. Den kompletterar väl det kortare avsnittet om ”människouppfattningen” hos Luther i Hägglunds *Teologins historia*, vars första upplaga kom för femtiosju (!) år sedan. Inte minst mot bakgrund av Församlingsfakultetens roll som utmanare av ett statligt utbildningsmonopol är slutligen också Tomas Appelqvists bidrag mycket intressant. Appelqvist studerar visserligen utvecklingen i grundskolan (inte högskolan) ”från kristendomsämne till religionskunskap”, men Appelqvist har gjort svensk kristenhet en stor tjänst genom att sakligt undersöka (genom studier av läroplaner) det som ofta i svepande ordalag beskrivits som ”sekularisering av skolan” och ”nedmonteringen av kristendoms-/religionsämnet”. Beskrivningen visar att förändringarna inte bara handlar om skolämnets benämning eller titel, utan att människosynen förändrats i svensk skolas styrande dokument. Från en biblisk realism, som Luthers Lilla Katekes bidrog med, till en lagiskhet som grundas på tilltro människans egen förmåga till det goda, till den goda utvecklingen och så vidare.

Fri och bunden är inte en handbok eller lärobok i teologisk antropologi, utan mer av en mosaik där bidragsgivarna i frihet utformat sina bidrag, vilket också

redaktörerna framhåller i bokens förord. Men i mosaiken framkommer ett tydligt grundmönster – den bibliska bilden av människan som skapad till Guds avbild, fallen ur sin ursprungsbestämmelse och i Kristus återförd in i Gudslighet, och den lutherska förståelsen av människan som av Gud, och på hans initiativ, räddas från att vara *incurvatus in se* (inkrökt i sig själv) till att leva i denna värld som *simul justus et peccator* (på en och samma gång rättfärdig och syndare).

Församlingsfakulteten i Göteborg är att gratulera för tjugo års av teologisk reflektion, forskning och undervisning och för att, genom *Fri och bunden*, ha gett ett gott akademiskt bidrag till samtalen om vad en människa är.

Erik J Andersson

A New Testament Biblical Theology: The Unfolding of the Old Testament in the New

Gregory K. Beale

Grand Rapids: Baker Academic, 2011

Kristna har i alla tider läst Bibeln som en helhet. Även om den består av två delar och tiotals böcker, utgör de delar i ett större sammanhang. Den moderna bibelvetenskapen har sin atomistiska tendens till trots intresserat sig för bibelteologin. På senare år har det utkommit flera nya volymer om Nya testamentets teologi. De är vanligen medvetna om hur betydelsefull Gamla testamentet är för förståelsen av Nya testamentet. Likväl har de två delarna sällan förts ihop och presenterats tillsammans. Trots risken för alltför tjocka volymer finns det utrymme för behandlingar av Bibelns enhetliga teologi. Gregory Beales verk är en ansats till att

på ett övergripande sätt behandla bibeltexterna och presentera de grundläggande drag till vilka de enskilda böckerna och temana bidrar.

Beales huvudtes är att Bibeln är genomgående eskatologisk. Redan de två första kapitlen antyder en framtida förändring i tillvaron. Denna emotsedda omställning vidareutvecklas genom Gamla testamentet och når sin fullkomning i Nya. Författaren sammanfattar sin syn på Bibelns stora berättelse i två punkter, en för Gamla och en för Nya testamentet. (i) Gamla testamentet berättar om Gud som steg för steg återinstallerar ett nytt rike och en ny skapelse bland syndfulla människor. Han gör detta genom sitt ord och sin Ande. Guds verktyg är löften, förbund och återlösning. Gud till ära resulterar hans aktivitet dels i en världsvid befallning till de trofasta att breda ut riket och dels i Guds dom över de otrogna. (ii) Nya testamentet vidareutvecklar detta fundamentala tema genom Jesus Kristus. Hans liv, död för syndare och speciellt uppståndelse (genom Anden) var startskottet för den nya skapelsen och det nya riket som nu fullbordas i spänningsfältet mellan redan och ännu inte. Riket delas ut av nåd genom tron. Guds verksamhet fortsätter i Nya testamentet på samma sätt som i Gamla: Gud befäller de troende att utbreda den nya skapelsen och dömer de otrogna. Allt sker Gud till ära.

Boken består av tio delar som på olika sätt belyser eskatologin som det grundläggande temat för Bibeln. Del 1 presenterar en översikt över Skriftens biblisk-eskatologiska handling. De allra första kapitlen riktar blicken framåt. Särskild uppmärksamhet ägnas åt uttrycket ”sista dagarna”. I del 2 studeras den stora eskatologiska prövningen så som den framställs i Nya testamentet. Del 3 behandlar Nya testamentets teologi utifrån en tu-

delad berättelse: uppståndelsen i den yttersta tiden och Guds rike som samtidigt är den nya skapelsen. Del 4 belyser hur avgudadyrkan och upprättande av Guds avbild ingår i denna berättelse. På samma sätt fortsätter de därpå följande delarna: de förklarar hur frälsningen (del 5), Andens verk (del 6), Kyrkan (del 7), Kyrkans kännetecken (del 8) och det kristna livet (del 9) knyts ihop med den allomfattande eskatologiska ramen. Del 10 avslutar med konklusioner och tillämpning.

Läsaren kan inte undgå att imponeras av Beales vida kunnande. Publikationen är delvis en syntes och sammanfattning av hans tidigare forskning. Detta syns alldeles speciellt då han behandlar avgudadyrkan och templets roll i Bibeln. Även den som är väl förtrogen med bibeltexterna finner mycket nytt och givande i Beales exeges. Beale visar på ett övertygande sätt hur betydelsefull eskatologin är i Bibeln och hur viktig den är när en biblisk teologi formuleras.

Så när som alla verk som vill presentera en allomfattande berättelse för det bibliska materialet riskerar att pressa för mycket ur de enskilda texterna och se i dem mer än vad där finns. Denna risk gör sig gällande på ett smärtsamt sätt flera gånger om i Beales annars belysande och informativa utläggningar. Mest överraskande är hur lite utrymme ägnas åt Jesus och hans roll i den eskatologiska ramberättelsen. Denna obalans är än mer anmärkningsvärd då det bibliska materialet understryker Jesus avgörande betydelse för den bibliska teologin. Ett exempel: Enligt Jesus återfinns han i Bibelns alla delar, ja, till och med överallt i Bibeln (jämför Luk. 24:25-27). Jesus kan därför på goda grunder betraktas som huvudtemat för båda testamentena. Beale själv har publicerat om Kristus som nyckeln

---

för vår tolkning av Gamla testamentet och Bibeln. Han skulle ha mer att ge om detta ämne.

Trots dessa brister är Beales utläggning av Bibelns teologi läsvärd och värd att rekommenderas för var och en som vill fördjupa sig i de bibliska texternas budskap. Boken illustrerar på ett bra sätt att

det är både möjligt och välgrundat att läsa Bibeln som en helhet. Delarna belyser varandra och bygger upp en stor berättelse om hela mänsklighetens, inklusive vår, historia till fullkomningen. Den sortens teologi behöver vi få mer av.

Vesa Ollilainen